ئەرکی هەواڵیی هونەری کاریکاتێر بەشی -2- هەندرێن خۆشناو

ئێستاش دەوەستین بۆ دیارکردنی گەوهەری ئەو هەواڵەی کە کاریکاتێر هەڵیگرتووە، هەروەك دیتمان کەوا بنەماکانی هەواڵ لە کاریکاتێردا بە شێوەیەکی راستەوخۆ چڕ دەبێتەوە لە کاریکاتێری سیاسیدا، بەتایبەتی ئەوەی باس لە رووداوێکی دیارکراو دەکات، بەڵام زیاتر گشتگیرتر و بەرفراوانتر دەردەکەوێت لەو کاریکاتێرەی کە باس لە دیاردەیەك دەکات، ئێمە باسی کاریکاتێر دەکەین، بۆیە بەکارهێنانی ئاماژە دەرەکییە هاوکارەکان، وەکو کاتی دەرچوونی ژمارەی رۆژنامەکە و شتەکانی تریش بە تەواوی رێگەپێدراوە، تەنانەت هەواڵێکی ئاساییش ناتوانرێت کاتەکەی دیاری بکرێت بەبێ زانینی رێکەوتەکەی، زۆرێك لە هەواڵەکانی رۆژنامەکان رێکەوتی بۆ دانانرێت، لەو روانگەیەوە کە خوێنەر رێکەوتی دەرچوونی رۆژنامەکە دەزانێت، بۆیە کاریکاتێریش ئەو مافەی هەیە وەکو هەواڵێکی ئاسایی.

لە لایەکی ترەوە کاریکاتێر لە بنەڕەتدا پشت بە هەواڵی ناڕاستەوخۆ دەبەستێت، کاتێك کە باسی کارێکی ناڕاستەقینە دەکات، هەروەك لە کاریکاتێرەکەی هونەرمەندی سوریایی (عەبدوڵڵا بەسمەگی) بۆ نمونە، دەیەوێت شتێکی دیکەمان پێ بڵێت، لە کاریکاتێرەکەدا هەواڵی راستەوخۆ ئەوەیە کە جیهانی یەکەم و دووەم و سێیەم هەموویان جێگایەکیان داگیرکردووە لەسەر تەختەی وەرزشدا، و جیهانی سێیەمیش دەخنکێت، هەواڵە ناڕاستەوخۆکەش کە هونەرمەند بە شێوەیەکی بنەڕەتی دەیەوێت بیگەیەنێت، ئەوەیە کە جیهانی سێیەم بەدەست کێشەیەکی زۆرەوە دەناڵێنێت، سەبارەت بە کاریکاتێرەکانی تریش بەهەمان شێوە.

بێجگە لەمانە ئێمە ناتوانین حساب لەگەڵ کاریکاتێردا بکەین، هەروەك چۆن حساب لەگەڵ هەواڵێکی ئاساییدا دەکەین، هەواڵی ئاسایی ڕۆڵی لە ئەرکە هەواڵییەکەیدا قەتیس دەبێت، بە شێوەیەکی ڕاستەوخۆ پشت بە چەندین وەدەرچەی دیارکراو دەبەستێت بۆ بونیاتنانی خۆی، بەڵام کاریکاتێر بابەتێکی هونەری ئەفراندنە، پشت بە ناواقیع دەبەستێت بۆ وێناکردنی واقیع، بۆیە ئەرکی هەواڵیی تاکە ئەرکی کاریکاتێر نیە، ئەو وەدەرچانەی کە کاریکاتێریش پشتی پێدەبەستێت لە هەواڵدا، لەوانەیە وەدەرچەی خەیاڵی بێت و کات و شوێنی دیارکراوی نەبێت، بۆیە ونبوونی هەندێك لە بنەماکانی هەواڵ هەندێك

جار مانای ونبوونی هەواڵ نیە لە کاریکاتێردا.

لەبەرئەوەی وەدەرچە واقیعیانەکان لە ناوەڕۆکی کاریکاتێردا دووردەکەونەوە، هەرچەند کاریکاتێر دووربکەوێتەوە لە سیاسەتەوە، هەواڵ لە کاریکاتێری کۆمەڵایەتیدا ووردبینی و ڕۆشنی کەمتردەبێتەوە، چونکە وەدەرچەکانی کۆمەڵایەتی فراوانتر و گشتگیرترن، هەروا سەبارەت بە کاریکاتێری گاڵتەجاریشدا، هەموو وەدەرچەکان لە خەیاڵی هونەرمەندا لە دایك دەبن، ئەگەر کاریکاتێری سیاسی ڕووداوێکی وێناکرد، و کاریکاتێری کۆمەڵایەتیش دیاردەیەکی وێناکرد، ڕووداوەکە و دیاردەکە بنەمایەکی واقیعیانەیان هەیە، بەڵام کاریکاتێری گاڵتەجاڕی جیاکارییەکی خەیاڵی وێنادەکات کە بنەمایەکی واقیعی نیە، بۆیە هەواڵ تێیدا لە چوارچێوەی وێنەکەدا قەتیس دەبێت، نمونەی کاریکاتێرەکەش کە باس لە دایك و کوڕەکەی کە لە وانەی مۆسیقادا دێنەوە دەکات، ناچاربووین هەر لە خودی وێنەکەدا لە بنەماکانی هەواڵدا بگەڕێین، وامان دانا کە کاتەکە دەمەو ئێوارەیە و شوێنەکەش ڕێی گەڕانەوەیە بۆ ماڵەوە، ڕووداوەکەش گەڕانەوە و چاوگرتنی منداڵەکەیە…هتد، بەم شێوەیە ئێمە هەواڵەکەمان لە واقیعدا دەستنەکەوت، بۆیە ئەرکی هەواڵیی لە کاریکاتێری گاڵتەجاڕیدا کەم دەبێتەوە، چونکە هەواڵی پێشکەشکراو هیچ لە کاریکاتێرەکە زیادناکات، دەتوانین لە ڕووی تیۆرییەوە بە هەواڵی بژمێرین، تەنیا لەبەر بوونی هەندێك بنەما تێیدا، بەڵام لە ڕووی پراکتیکەوە هەواڵ نیە، بۆیە ئەرکی هەواڵیی بە شێوەیەکی بنەڕەتی بە پلەی یەك لە کاریکاتێری سیاسیدا بەدەردەکەوێت، بە پلەی دووش لە کاریکاتێری کۆمەڵایەتیدا، بەڵام لە کاریکاتێری گاڵتەجاڕیدا ئەو بایەخەی لەدەست دەدات، و لە کاریکاتێری پۆرترێتدا بە تەواوەتی وون دەبێت.

ئەم بیروبۆچوونانەش لەسەر هەموو تابلۆ کاریکاتێرییەکان بەهەموو جۆرەکانیەوە جێبەجێ دەبێت، لە کاتی چارەسەرکردنی ئەرکی هەواڵیی لە هەر تابلۆیەکی کاریکاتێریی بەجیا، واتە لە حاڵەتی جێبەجێکردنی ئەم ئەرکە بە شێوەیەکی تاکی، بەڵام کاتێك کە وا دابنێین کاریکاتێر بێجگە لە جێبەجێکردنی ئەم ئەرکە هەواڵییە بەشێوەیەکی تاکی، بە شێوەیەکی کۆمەڵیش جێبەجێی دەکات، ئەوا بۆمان دەردەکەوێت کە کاریکاتێری پۆرترێتیش بەم ئەرکە هەواڵییە هەڵدەستێت.

کاریکاتێر ئەرکی هەواڵی بە کۆمەڵ جێبەجێ دەکات بەهەر سێ جۆرەکانیەوە سیاسی و کۆمەڵایەتی و پۆرترێت، کاتێك کە وێنە کاریکاتێرییەکان باس لە یەك بابەت دەکەن دووبارە دەبنەوە، ئەوە مانای ئەوەیە کە ئەم بابەتە بابەتێکی زیندەگی بووە لەو کاتەدا، ئەمە لە لایەك، لە لایەکی دیکەوە کۆمەڵێك لە وێنە کاریکاتێریەکانی

یەك بەدوای یەکدا دەتوانن بەرەوپێشەچوونی رووداوێکی دیارکراو پێشکەش بە بینەر بکەن، ئەمە لە بواری سیاسیدا، لە بواری کۆمەڵایەتیشدا کاریکاتێر وێنەیەکی دیاردە کۆمەڵایەتیە باوەکان لە سەردەمێکی دیارکراودا پێشکەش دەکات، بۆ نمونە وێناکردنی دیاردەی بەرتیل وەرگرتن لە چەندین کاریکاتێری بڵاوکراوە لە ماوەیەکی دیارکراودا، نیشانەی بەربڵاوی ئەو دیاردەیەیە لەو ماوەیەدا، دەنا بۆ ئەم گرفتە هونەرمەندە کاریکاتێرییەکانی نیگەران دەکرد و سەرنجی رادەکێشان؟. لە کاریکاتێری پۆرترێتیشدا دووبارەبوونەوەی هەمان دەموچاو و روخسار، نیشانەی گرنگی ئەو کەسایەتیەیە لە سەردەمی بڵاوبوونەوەی ئەو کاریکاتێرانەدا، لێرەدا گوتەیەکی چارڵ دیگۆلمان (سەرۆکی پێشووی فەرەنسا) بەبیردێتەوە، کە رۆژێك بە کەسە نزیکەکانی گوتبوو ئاستی جەماوەریی دابەزیوە، کاتێك کە لە هۆی ئەو دەرەنجامەی دەپرسن، دیگۆل دەڵێت: ژمارەی ئەو کاریکاتێرانەی کە باسم دەکەن لە رۆژنامەکاندا کەمبێتەوە، لەوانەیە دیگۆل لەمەدا راست بێت، چونکە ناوبانگی مرۆڤ وایلێدەکات ببێتە ئامانجی کاریکاتێری پۆرترێتدا، دەنا هۆ چیە کاریکاتێری کەسێك پێشکەش بکەیت کە کەس نایناسێت؟. کاریکاتێری پۆرترێت وێنەیەك بە بێ بابەت، ئەگەر کەسایەتی پۆرترێتەکە نەناسراو بوو، ئەوا بینەر هیچی دەست ناکەوێت، چونکە لەم حاڵەتەدا واباوە کە بینەر بەراوردێك لە نێوان روخسارە راستەقینەکە و کاریکاتێرەکەدا بکات، و کارلێك لەگەڵ کاریکاتێرەکەدا بکات.

هەروەك دیتمان کاریکاتێر هەواڵێکمان پێشکەش دەکات بە شێوەی کۆمەڵ، هەروەها هەواڵمان پێشکەش دەکات لەو سەردەمەی کە تێیدا بڵاودەبێتەوە، بە شێوە کۆمەڵەکەی هەواڵێکی دۆکیومێنتاریمان پێشکەش دەکات، کە ئاماژەی رووداو و دیاردە و نەریتەکانی قۆناغێکی مێژوویی پێشوون. بۆ نمونە زۆریی ئەو کاریکاتێرانەی کە باسی (ناپلیۆن پۆناپۆرت)یان دەکرد لە سەردەمی سەرەتای سەدەی نۆزدەیەمدا.

هەندرێن خۆشناو